Høgskolen i Telemark

Avdeling for allmenne fag

EKSAMEN

I

811 KONTRAKTSRETT

05.06.2002

Tid:	4 timer
Målform:	Bokmål/Nynorsk
Sidetal:	6 + framside
Hjelpemiddel:	Norges Lover og/eller annen offisiell lovtekst uten kommentarer, f. eks. Gundersen/Faafeng jr., Lov og rett for næringslivet, bind II.
Merknader	Til veiledning for tidsbruken under eksamen antydes at det kan være rimelig å bruke omtrent 40% av tiden på oppgave I, 50% på oppgave II, 10% på oppgave III.

Eksamensresultata blir offentliggjort på følgende internettadresse: http://www-bo.hit.no/af/ - klikk student

eller du kan gå inn på Arena høgskole – da trenger du heller ikke kandidatnummeret

BOKMÅL.

I.

Ole Blach var ansatt som butikkekspeditør i selskapet Billigmat AS, som drev dagligvareforretning i Bø.

Ole var på bygda kjent som en "hurragutt" med høyt pengeforbruk, gjennom hyppige restaurantbesøk, flere sydenturer i året osv. I tillegg hadde han, hvilket ikke var alminnelig kjent, satset en del penger på børsen. Pga. kraftig kursfall var han påført et ikke ubetydelig økonomisk tap gjennom disse investeringene.

Oles privatøkonomiske situasjon ble pga. ovennevnte etter hvert svært vanskelig. Han falt derfor for fristelsen til å begå underslag i forretningen. Over en periode på flere måneder forsynte han seg både av kassen, samt gjorde diverse ulovlige vareuttak. Underslagene var imidlertid gjennomført på en så snedig og avansert måte, at det ikke var enkelt å avdekke forholdene.

Innehaveren av forretningen, T. I. Krone, fattet etter hvert mistanke om at noe var galt fatt, både pga. uvanlig høyt svinn, påfallende lav bruttofortjenestemargin, samt uforklarlig fall i omsetningen. Han engasjerte derfor selskapets revisor til å se nærmere på forholdene. Revisor Falch E. Blich fant etter en del tids gransking ut av hva som hadde skjedd, og også hvem som måtte stå bak uregelmessighetene. Tilsammen var det begått underslag for 170300,- kr.

Innehaver og revisor konfronterte Ole med sine funn, og Ole la straks alle kort på bordet, og erkjente de faktiske forfold. Han lovet samtidig å prøve å gjøre opp for seg. Innehaver T. I. Krone var imidlertid ikke fornøyd med en slik løsning. Han mente Ole trengte en lærepenge, og krevde derfor at Ole skulle betale tilbake det doble av hva han hadde underslått, dvs. kr. 340600,-. Dersom Ole ikke var villig til å gå med på en slik løsning, ville innehaveren politianmelde forholdet som underslag. Ole var livredd for å bli politianmeldt, og fryktet ikke minst for bygdesladderen og stemplingseffekten som ville følge i kjølvannet av en slik anmeldelse. Han inngikk derfor en tilbakebetalingsavtale med selskapet, hvori han forpliktet seg til å tilbakebetale kr. 340600,-.

Etter kort tid viste inngått avtale seg å bli svært tung å oppfylle for Ole. Ettersom selskapet Billigmat AS ikke ville gå tilbake på avtalen, så Ole til slutt ingen annen utvei enn å kreve avtalen tilsidesatt som ugyldig.

Spm. 1: Er avtalen mellom Billigmat AS og Ole Blach om betaling av kr. 340600,- ugyldig? Begrunn svaret.

Selskapet Billigmat AS var medlem av en dagligvarekjede, som fra tid til annen tok inn kapitalvarer så som møbler, elektriske artikler m. v. for salg i de kjedetilknyttede butikker, til

svært gunstige pristilbud. Ettersom de ansatte i Billigmat AS ikke var opplært i, og heller ikke hadde noen erfaring med, salg av slike produkter, var de av innehaveren instruert om ikke å selge slike produkter, men *alltid* henvise evt. kunder til innehaveren selv. Forbudet mot salg ved de ansatte gjaldt også i de tilfelle hvor innehaveren selv ikke var tilstede.
Denne instruksen var ikke bekjentgjort utad.

Sommeren -97, ikke lenge etter at Ole Blach var begynt som ekspeditør i forretningen, hadde Billigmat AS inne fire motorgressklippere for salg gjennom denne kjedepålagte ordningen. Hver av disse hadde en ordinær utsalgspris på kr. 7000,-, men var i kjedetilbudet priset til kr. 6000,-. Til tross for den gunstige prisingen, viste det seg vanskelig å få gressklipperne solgt.

Like etter St. Hans -97, dukket en relativt fjernt bekjent av Ole opp i forretningen, og ville se på en gressklipper. Fordi innehaveren ikke var tilstede i forretningen på det aktuelle tidspunkt, samtidig som Ole gjerne ville være positiv og serviceinnstillet overfor kunden, påtok han seg derfor å vise frem klipperen, selv om han var klar over at salg av slike produkter iht. instruks utelukkende skulle utføres av innehaveren selv. Kunden ble svært interessert, men syntes tilbudsprisen var drøy. Han sa seg villig til å kjøpe en klipper for kr. 5250,-. Ole var i tvil, men antok at innehaveren ville bli fornøyd med salget, spesielt ettersom omsetningen av disse produktene gikk så tregt. Kunden fikk derfor kjøpe klipperen for kr. 5250,-. Ole nevnte ingenting for kunden om at han ikke var berettiget til å selge slike produkter.

Innehaver T. I. Krone ble kjent med forholdet to dager senere. Han henvendte seg omgående til kunden og påsto seg ubundet av salget, under henvisning til at Ole Blach hadde handlet i strid med fullmaktsforholdet.

Spm. 2: Er Billigmat AS bundet av salget av gressklipperen?
Begrunn svaret.

Pga. Ole Blachs underslag og andre uheldige omstendigheter, kommer Billigmat AS i en akutt likviditetskrise. Innehaver T. I. Krones 16-årige datter Anne har imidlertid nylig arvet betydelige verdier fra en onkel, og foreldrene stiller spørsmål om Anne kan kausjonere (stille seg som garantist) for et lån i banken på kr. 150000,- til selskapet. Hvis dette ikke kan la seg ordne, ser det ut til at eneste mulighet for å skaffe sårt tiltrengt driftskapital til selskapet er å selge familiens bolighus, hvilket verken foreldrene eller Anne ønsker.

Spm. 3: Kan Anne stille kausjon som nevnt?
Begrunn svaret.

II.

Bjørn Brott drev virksomhet med omsetning av og service på fritidsbåter, samt salg av drivstoff m. v.

I juni -97 solgte Brott en 1986-modell snekke, som han hadde på lager, til Bente Båtsfjord for kr. 100000,-. Brott opplyste at snekka var i god stand, og at det var innsatt ny motor i 1992. Bente brukte snekka i ferien, og dro 1. august innom Båtservice AS for å skifte olje på motoren. Bente ble da kjent med at den originale motoren fortsatt satt i. Hun kontaktet Bjørn

Brott den 15. august. Bjørn beklaget den feilaktige opplysningen, og mente han måtte ha blandet inn forhold som gjaldt en annen båt. Men han pekte på at Bente hadde gjort et godt kjøp, og at motoren var i meget god stand. Bente engasjerte en båtkyndig takstmann, som fastslo at båt og motor virkelig var i meget god stand. Han fastsatte omsetningsverdien på kjøpstidspunktet til kr. 108000,-, mens verdien på kjøpstidspunktet ville vært kr. 120000,-, dersom der hadde vært satt inn ny motor i 1992. Bente var likevel ikke fornøyd. Hun påpekte at båten ville vært mer attraktiv og sikker med en nyere motor.

Under spm. 4-6 skal du se bort fra reklamasjonsspørsmålet.

Spm. 4: Kan Bente kreve erstatning? Hvor stort blir evt. erstatningsbeløpet?
Begrunn svaret.

Spm. 5: Vi forutsetter nå at Bente ikke krever erstatning. Kan Bente da kreve prisavslag?
Hvor stort blir evt. prisavslaget?
Begrunn svaret.

Spm. 6: Bente har hatt utgifter på kr. 2000,- til takstmannen. Kan hun kreve beløpet refundert av Bjørn Brott?
Begrunn svaret.

Spm. 7: Har Bente reklamert i tide?
Begrunn svaret.

III.

Spm. 8: Hvilke syv typer (kategorier) rettskildefaktorer er anerkjent i norsk rett?

Spm. 9: Ved motstrid mellom rettsregler har vi visse prioritetsprinsipper (fortrinnsregler) å holde oss til. Hva går (helt kort) lex superior-, lex specialis-, og lex posterior-prinsippene ut på?

NYNORSK.

I.

Ole Blach var tilsett som butikkekspeditør i selskapet Billegmat AS, som dreiv daglegvareforretning i Bø.

Ole var på bygda kjend som ein "hurragut" med høgt pengeforbruk, gjennom hyppige restaurantbesøk, fleire sydenturar i året m.v. I tillegg hadde han, noko som ikkje var ålmeint kjend, satsa ein del pengar på børsen. Pga. kraftig kursfall var han påført eit ikkje ubetydeleg økonomisk tap gjennom desse investeringane.

Ole sin privatøkonomiske situasjon blei pga det ovannnemnde etter kvart særs vanskeleg. Han fall difor for freistinga til å gjere underslag i forretninga. Over ein periode på fleire månader forsynte han seg både av kassa, samt gjorde diverse ulovlege vareuttak. Underslaga var imidlertid gjennomførde på eit så snedig og avansert vis, at det ikkje var enkelt å avdekkje forholda.

Innehavaren av forretninga, T. I. Krone, fatta etter kvart mistanke om at noko var galt fatt, både pga. uvanleg høgt svinn, påfallande låg bruttofortjenestemargin, samt uforklarleg fall i omsetninga. Han engasjera derfor selskapet sin revisor til å sjå nærare på forholda. Revisor Falch E. Blich fann etter ei tids gransking ut av kva som hadde skjedd, og også kven som sto bak uregelmessigheitene. Til saman var det begått underslag for 170300,- kr.

Innehavar og revisor konfronterte Ole med funna deira, og Ole la straks alle korta på bordet, og erkjente dei faktiske forholda. Han lova samstundes å prøve å gjere opp for seg. Innehavar T. I. Krone var imidlertid ikkje nøgd med ei slik løysing. Han meinte Ole trong ei lærepenge, og kravde difor at Ole skulle betala attende det doble av kva han hadde underslege, dvs. kr. 340600,-. I fall Ole ikkje var viljug til å gå med på ei slik løysing, ville innehavaren politianmelde forholdet som underslag. Ole var livredd for å bli politianmeld, og frykta ikkje minst for bygdesladderen og stemplingseffekta som ville følgje i kjølvatnet av ei slik anmelding. Han inngjekk difor ein attendebetalingsavtale med selskapet, der han forplikta seg til å attendebetale kr. 340600,-.

Etter kort tid viste inngått avtale seg å bli særs tung å oppfylle for Ole. Ettersom selskapet Billegmat AS ikkje ville gå tilbake på avtala, så Ole til slutt inga anna løysing enn å krevje avtala tilsidesett som ugyldig.

Spm. 1: Er avtala mellom Billegmat AS og Ole Blach om betaling av kr. 340600,- ugyldig? Grunngje svaret.

Selskapet Billegmat AS var medlem av ei daglegvarekjede, som frå tid til anna tok inn kapitalvarer så som møblar, elektriske artiklar m. v. for sal i dei kjedetilknytta butikkane, til

særs gunstige pristilbod. Ettersom dei tilsette i Billegmat AS ikkje var opplærde i, og heller ikkje hadde noko røynsle med, sal av slike produkt, var dei av innehavaren instruerte om ikkje å selje slike produkt, men *alltid* vise evt. kundar til innehavaren sjølv. Forbodet mot sal ved dei tilsette galdt og i dei tilfelle kor innehavaren sjølv ikkje var tilstades.
Denne instruksen var ikkje gjort kjend utad.

Somaren -97, ikkje lenge etter at Ole Blach hadde starta som ekspeditør i forretninga, hadde Billegmat AS inne fire motorgrasklipparar for sal gjennom denne kjedepålagde ordninga. Kvar av desse hadde ein ordinær utsalspris på kr. 7000,-, men var i kjedetilbodet prisa til kr. 6000,-. Trass i den gunstige prisinga, synte det seg vanskjeleg å få grasklipparane selde.

Like etter St. Hans -97, dukka ein heller fjernt bekjend av Ole opp i forretninga, og ville sjå på ein grasklippar. Fordi innehavaren ikkje var til stades i forretninga på det aktuelle tidspunktet, samstundes som Ole gjerne ville være positiv og serviceinnstilla ovafor kunden, påtok han seg difor å syne fram klipparen, sjølv om han var klår over at sal av slike produkt skulle gjerast av innehavaren sjølv. Kunden blei særs interessert, men syntes tilbodsprisen var dryg. Han sa seg viljug til å kjøpe ein klippar for kr. 5250,-. Ole var i tvivl, men gjekk ut frå at innehavaren ville bli nøgd med salet, spesielt ettersom omsetninga av desse produkta gjekk så tregt. Kunden fekk difor kjøpe klipparen for kr. 5250,-. Ole nemnde ingenting for kunden om at han ikkje var berettiga til å selje slike produkt.

Innehavar T. I. Krone vart kjend med forholdet to dagar seinare. Han vende seg omgåande til kunden og påsto seg ubunde av salet, under henvisning til at Ole Blach hadde handla i strid med fullmaktsforholdet.

Spm. 2: Er Billegmat AS bundet av salet av grasklipparen?
Grunngje svaret.

Pga. Ole Blach sitt underslag og andre uheldige omstende, kjem Billegmat AS i ei akutt likviditetskrise. Innehavar T. I. Krone si 16-årige dotter Anne har imidlertid nyleg arva store verdiar frå ein onkel, og foreldra stiller spørsmål om Anne kan kausjonere (stille seg som garantist) for eit lån i banken på kr. 150000,- til selskapet. I fall dette ikkje kan la seg ordne, ser det ut til at einaste moglegheit for å skaffa sårt tiltrengd driftskapital til selskapet er å selje familien sitt bustadhus, noko verken foreldra eller Anne ynskjer.

Spm. 3: Kan Anne stille kausjon som nemnd?
Grunngje svaret.

II.

Bjørn Brott dreiv verksemd med omsetning av og service på fritidsbåtar, samt sal av drivstoff m. v.

I juni -97 selde Brott ei 1986-modell snekke, som han hadde på lager, til Bente Båtsfjord for kr. 100000,-. Brott opplyste at snekka var i god stand, og at det var innsett ny motor i 1992. Bente brukte snekka i ferien, og drog 1. august innom Båtservice AS for å skifte olje på motoren. Bente blei då kjend med at den originale motoren fortsatt satt i . Ho kontakta Bjørn Brott den 15. august. Bjørn orsaka den feilaktige opplysninga, og meinte han måtte ha blanda

inn forhold som galdt ein annan båt. Men han peikte på at Bente hadde gjort eit godt kjøp, og at motoren var i meget god stand. Bente engasjera ein båtkunnig takstmann, som slo fast at båt og motor verkeleg var i meget god stand. Han fastsette omsetningsverdet på kjøpstidspunktet til kr. 108000,-, mens verdet på kjøpstidspunktet ville vore kr. 120000,-, om der hadde vore sett inn ny motor i 1992. Bente var likevel ikkje nøgd. Ho peikte på at båten ville vore meir attraktiv og sikker med ein nyare motor.

Under spm. 4-6 skal du sjå bort frå reklamasjonsspørsmålet.

Spm. 4: Kan Bente krevje erstatning? Kor stort blir evt. erstatningsbeløpet?
Grunngje svaret.

Spm. 5: Vi føreset nu at Bente ikkje krevjer erstatning. Kan Bente då krevje prisavslag?
Kor stort blir evt. prisavslaget?
Grunngje svaret.

Spm. 6: Bente har hatt utgifter på kr. 2000,- til takstmannen. Kan ho krevje beløpet refundert av Bjørn Brott?
Grunngje svaret.

Spm. 7: Har Bente reklamert i tide?
Grunngje svaret.

III.

Spm. 8: Kva for sju typar (kategoriar) rettskildefaktorar er anerkjende i norsk rett?

Spm. 9: Ved motstrid mellom rettsreglar har vi visse prioritetsprinsipp (fortrinnsreglar) å halde oss til. Kva går (heilt kort) lex superior-, lex specialis-, og lex posterior-prinsippa ut på?